

Συνοπτικά

Τα κυριότερα σχήματα λόγου

Όπου
B.K. =
(Bιβλίο
Κατ'ηγήσει)

Μεταφορά (B.K.)

- Προσδίδει : πλούτο
βάθος
δύναμη
ζωντάνια
εκφραστικότητα
παραστατικότητα
- Διεχειρά συναισθήματα, γιατί συνδέεται με
τη συγκινησιακή } λειτουργία
κ' την ποιητική } της γλώσσας
- Προελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη,
που ευαισθητοποιείται και
έρχεται πιο κοντά στον προβληματισμό του συγγραφέα/ομιλητή
- Συντονίζει ανάμεικτες εικόνες
διαστρωματώνοντας } ανάμεικτους συσχετισμούς
διαμορφώνοντας } (⇒ δημιουργία μιας «νέας» πραγ-
ματικότητας)
- Φωτίζει - παραστατικά - ένα στοιχείο.
- Μετριάζει το αυτί ή την εικόνα ή τον ύπνο.
- (• Ο λόγος αποκτά πρωτοτυπία)

Παραποίηση (B.K.)

Αρχίζει με } θαν, καθώς (όχι το χρονικό), όπως, ως
τις λέξεις } les και, θάρρεις και
} θαν να

Υπάρχουν 2 όροι → Αυτός ο οποίος συγκρίνεται = δεικτικό μέρος
→ Αυτός προς τον οποίο γίνεται η σύγκριση = αναφορικό μέρος

π.χ. - Ο Αχιλλεύς όρμησε στη μάχη εανθιόταρι.
δεικτικό μ. αναφορικό μ.

Αιτουρησία

- Ζωντάνια, αρετότητα, παραστατικότητα
- Φωτίζει το συγκρινόμενο στοιχείο μέσω του συσχετισμού του με κάτι άλλο γνωστό, οικείο (που έχει την ίδια ιδιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό)
⇒ ευκολότερη η κατανόηση και η ερμηνεία
- Συγκίνηση (ευχρά)
- Αισθητική απόλαυση

Σ.Σ : Στην παρομοίωση η σύγκριση είναι φανερή
(κ' αμεσότερη, ελκυστικότερη, με μεγαλύτερη πυκνότητα)
Στη μεταφορά η σύγκριση είναι λαγυδάνουσα

Προσωποποίηση (B.K.)

- Ζωντανά και κίνηση σε άψυχα πράγματα ή αφηρημένες έννοιες.
- Ζωντανός, παραστατικός, πρωτότυπος λόγος.
- Υλοποιεί το φανταστικό (μη ρεαλιστικό) στοιχείο
- Προβάλλει την αξία / τον ρόλο / το κύρος ενός αντικειμένου / ζωού / έννοιας ή έναν συμβολισμό

Αντίθεση (B.K.)

- Έκφραση ζωηρών συναισθημάτων
- Φωτίζονται αντίπαλες δυνάμεις
(που συχνά συνυφάνονται και εναρμονίζονται στην ανθρώπινη ζωή)
- Γίνονται αθέητες ακραίες και δραματικές καταστάσεις που διέπουν την ανθρώπινη ύπαρξη.

Υπερβολή (B.K.)

- Δημιουργία ισχυρής εντύπωσης
- Προβάλλεται πιο έντονα κ' εντυπωσιακά μια κατάσταση / ^{ένα} συναισθήμα
- Έκφραση, ζωντανά, παραστατικότητα, εγέρσεις
- Μπορεί να δημιουργεί αποτέλεσμα ερωτικό ή κωμικό

Επανάληψη (Β.Κ.)

- Έμφαση, δύναμη, χάρη (στον λόγο, στο συναισθήμα)
- Αυξάνει την ένταση στον λόγο
- (• Αισθητική απόλαυση)
- Στρέφει την προσοχή του δέκτη στο επαναλαμβανόμενο στοιχείο, το οποίο αποκτά μεγαλύτερη σημασία, καθώς εξαιρείται/τονίζεται η επωνυμότητά του.
- Μπορεί να επιβεβαιώνει την αλήθεια ενός απροσδόκητου, απίστευτου στοιχείου κτλ.
- Δηλώνει συναισθηματική φόρτιση (παραχή, φόβο, ενθουσιασμό κ.ά.)
- Μουσικότητα

Κύκλος / σχήμα κύκλου

Μία πρόταση	{	Αρχίζει και ολοκληρώνεται	{	με ίδια λέξη
Μία περίοδος				φράση
Μία αφηγηματική ενότητα				στιχο
Μία τροφική ενότητα				κτλ.
Ένα παίημα				

Λειτουργία

- Έμφαση / Εξαιρείται το επαναλαμβανόμενο στοιχείο
- Προσδίδει άρτια οργάνωση και ισορροπία στο κείμενο
- Έμφαση σε μια κεντρική ιδέα

Ρητορική ερώτηση

- Προδίδει έμφαση στα λεγόμενα του πομπού
- Δίνει τη δυνατότητα στον πομπό να εκθέσει τον προβληματισμό του

Παράλληλα, προβληματίζει και τον δέκτη, τον καθιστά κοινωνό των προβληματισμών του, τον ευαισθητοποιεί (ευαισθησιακή διεύρεση)

- Στοιχεί στο να προελκύσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του δέκτη και να τον οδηγήσει στο υπονοούμενο συμπέρασμα του πομπού (αυτοτελεσματοποίηση)

- Προδίδει { ζωντάνια αμεσότητα
παραστατικότητα οικειότητα
την αίσθηση του διαλόγου

- Μπορεί να εκφράζει → την αποδοκιμασία
την έκκληση
την αμφισβήτηση
μία υπόδειξη, συμβουλή, ευχή
κ.ά. του πομπού

- Μπορεί να λειτουργεί ως δομικό στοιχείο για τη μετάβαση από το ένα νόημα στο άλλο

Αποβίωση (Β.Κ.)

- Σκόπιμη - συνειδητή παράλειψη, η οποία εμπλέκει τον αναγκώστη στην «αποκωδικοποίηση» του χλωδικού μηνύματος, αφήνοντας το περιθώριο για ποικίλες προσωπικές ερμηνείες.
- Για να υπαινιχθεί κάτι (αυτός που τη χρησιμοποιεί) και να αυξήσει τη συναισθηματική φόρτιση.
- * Υποκρύπτει διάφορα συναισθήματα ή συναισθηματική φόρτιση
 - Μπορεί να αποτελεί έμμεσο σχόλιο (ερωπεία, κριτική, απόρριψη, ευχεκαλυμμένη απειλή κ.ά.)
- * Συχνά φανερώνει ζωηρή ευχκίνηση.
- Αποβλέπει στον προβληματισμό του αναγκώστη ή στη δημιουργία εντυπώσεων.

Σχήμα υπαλλοχής

π.χ. Βήμα αβοήθητου παιδιού (ατά: Βήμα αβοήθητου παιδιού)
Κουλουριασμένη κίνηση πολεμιστή (ατά: Κίνηση κουλουριασμένου πολεμιστή)

- Ρυθμικότητα στον λόγο. Τον καθιστά πιο εύηχο.
- Μπορεί να προσδίδει δραματική έμφαση στη λέξη στην οποία αποδίδεται τελικά ο επιθετικός προσδιορισμός.

ΕΙΡΩΝΕΙΟΣ (B.K.)

α. Λεκτική

- Αποτύπωση

Δημιουργία

ἐν τούτων συγαιδνημάτων

570

τον χαριέντιμό

τον αὐτὸν ἄνθρωπον

την περιποικτική διαύξιν

~~WEXPI~~

την. αφοδοκιμασία

των ψαχά

των. Συμφέρον

zn . 6aT1p0L

ΤΑΥ ΒΑΡΚΑΔΟ

τον χλευασμό

- Προκαλεί ευθυμία (όταν είναι καλοπροαίρετη και «λεπτή»)

Διακρινθεί

Σαυρίτζε

ΕΠΙΚΡΙΝΕΙ

ΕΠΙΟΧΗΤΤΕΙ

MEWVE

Περιφρονεί στάσεις και συμπεριφορές

Εφαρμόζει

Βασικά εκπαιδευτικά μέσα της λεκτικής επικοινωνίας

- Παράδειγμα επιθέτων

- Εμφατική επίση

- Επιλεκτική χρήση της ομοιοκαταληξίας

- Χρήση λόγων τύπων της καθαρεύουσας με τύπους της δημοτικής

- * ΑΠΡΟΒΟΛΗΤΕΣ ΛΕΓΟΜΕΝΕΣ ΣΥΝΑΨΕΙΣ. ΑΝΤΙΘΕΤΕΙΣ ΚΑΙ

Β. Ειρωνεία καταστάσεων

Σημαντικότερη
όψη της } Η τραγική - δραματική ειρωνεία

- Διεχειρεί την αγωνία του αναγνώστη για την εξέλιξη.
- Προκαλεί ευρησμία για τον ήρωα
- Επιτείνει $\rightarrow$ τη δραματική ένταση της αφήγησης.
 $\rightarrow$ τη ευχκίνηση του αναγνώστη

Περιγραφή

- Έμφαση
- Παραστατικότητα
- π.χ. κ'άνω χαρά $\xrightarrow{\text{από}}$ χαίρομαι

Παρήχηση

- Ενίσχυση της εικόνας $\Rightarrow$ ακουστικές εντυπώσεις
- Φωνητική αρμονία, μουσικότητα
- Έμφαση
- Λεκτικό παιχνίδι
- Αποκάλυψη υπονοούμενων σημασιών και σχέσεων
- π.χ. λαλεί πουλί παίρνει επιρρί...

Αναφήνηση

- Φανερώνει συναισθηματική κατάσταση
- Ένταση
- Έμφαση
- Δηλώνει ευχή, κατάρα, δαύμαρο ... (συναισθήματα)

Αδύνδετο

- Πυκνότητα στο λόγο
- Ένταση
- Έμφαση
- Λόγος → κίνηση, ζωντάνια, αμερότητα, παραστατικότητα
λιτότητα
- Κοφτός, γρήγορος ρυθμός
Κάποιες φορές αεθματικός
- Επιταχύνεται η δραματοποίηση
- Προκαλείται συναισθηματική φόρτιση

Πολυείνδετο

- Συνεπείρεση / πολλαπλότητα
- Έμφαση (Τονίζονται όλα τα μέλη της σύνδεσης)
- Μπορεί συναισθηματική φόρτιση // • Σαφήνεια, ακρίβεια

Αλληγορία

Σ.Σ. : Είναι μια εκτενής μεταφορά που καλύπτει όχι μια λέξη αλλά μπορεί να εκτείνεται σε ολόκληρο το ποιητικό ή πεζό κείμενο.

- Στοχεύει στην «αποκρυπτογράφηση» από τον αναγνώστη, ώστε αυτός να κατανοήσει το νόημα μέσα από την υποβλητική δύναμη των αλληγορικών εικόνων
↓
συμβόλων

- Υποβλητικότητα

- Το μήνυμα γίνεται περιβώτερο αδύτητο
ζωντανό

- Αποτελεσματικότερη επίδραση στον αναγνώστη
{ γιατί απευθύνεται άμεσα στις αισθήσεις του
↓
δεν έχει ψυχρό, διδακτικό τόνο }

Ευφημισμός (κατ' ευφημισμόν)

Μια πολύ αρνητικά φορτισμένη λέξη ή φράση αντικαθίσταται

από μια άλλη που έχει εντελώς αντίθετη-θετική σημασία
π.χ. Παράπλευρες απώλειες (αντί: Θάνατος αμαχών)
Εύξεινος Πόντος (αντί: Άγχεος = αφιλόξετος)

- Περιορίζει {
↓
Αποκρύπτει } αρνητικές εντυπώσεις

Αποτροπή

Ο ομιλητής διακόπτει τη ροή του λόγου και στρέφεται προς ένα συγκεκριμένο πρόσωπο

- παρευρισκόμενο ή όχι
- ζωντανό ή νεκρό
- προσωποποιημένο ατακείμενο
- αφηρημένη ιδέα

- Ζωντανία, αμεσότητα, παραστατικότητα
- Αίσθηση διαλόγου
- Συναισθηματική φόρτιση - ένταση

Οξύμωρο (εχρήμα)

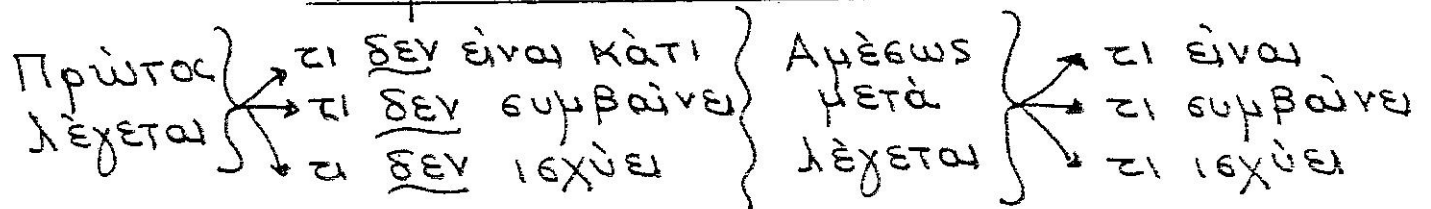
- Αναδεικνύει αντιφατικές πτυχές/νοήματα του ίδιου πράγματος
 - Προκαλεί ζωννή εντύπωση. Ελκύει το ενδιαφέρον.
- π.χ.

Σχήμα λιτότητας

- Περιορίζει τις θετικές ή αρνητικές εντυπώσεις που θα προκαλούσε η αρχική λέξη
- Συχνά συμβάλλει στην μουσικότητα
στην ηχητική εντύπωση

π.χ. αντί παχύς → όχι αδύνατος
μεγάλη → όχι μικρή

Άρση και Θέση

π.χ. Δεν ήταν νησί, ήταν θειό που κείτονταν στη θάλασσα.

- Προσδίδει { έμφαση
παραστατικότητα

Υποφορά και ανθυποφορά

Όταν → περώτηση (υποφορά) ακολουθείται από
απάντηση (ανθυποφορά)

- Στοι ποιήματα { Διευκολύνεται η εξέλιξη
Κορυφώνεται η ποιητική ένταση
Ο λόγος αποκτά { δραστηριότητα
δραματικότητα -
θεατρικότητα

Αποτροπή

Ο ομιλητής διακόπτει τη ροή του λόγου και
στρέφεται προς ένα συγκεκριμένο πρόσωπο

- παρευρισκόμενο ή όχι
- ζωντανό ή νεκρό
- προσωποποιημένο αντικείμενο
- αφηρημένη ιδέα

Προσδίδει { ζωντάνια, αμερότητα, παραστατικότητα
αίσθηση διαλόγου

προκαλεί → συναισθηματική φόρτιση - ένταση